

Krzysztof Jamroży¹

Wybrane aspekty funkcjonowania organizacji pożytku publicznego w społeczeństwie obywatelskim na przykładzie województwa podkarpackiego

Streszczenie

Celem artykułu jest charakterystyka funkcjonowania podkarpackich organizacji pożytku publicznego (opp) w zakresie współpracy międzysektorowej oraz finansowania ich działalności. Badania przeprowadzono z wykorzystaniem techniki CATI (N=368), uwzględniając wąskie rozumienie pojęcia społeczeństwa obywatelskiego, które jest temem działań analizowanych Non Governmental Organizations (NGO's).

Głównym problemem organizacji pożytku publicznego w województwie podkarpackim wydaje się bierność tych podmiotów, która przejawia się w koncentracji na pozyskiwaniu finansów ze źródeł publicznych oraz od prywatnych darczyńców, a nie na aktywnym poszukiwaniu źródeł dochodu, np. poprzez prowadzenie własnej działalności gospodarczej czy pobieranie dopłat do świadczonych usług. Również formy współpracy podejmowane przez opp z I i II sektorem sugerują zogniskowanie uwagi ich liderów na otrzymywaniu pieniędzy, a nie na wspólnych działaniach na rzecz społeczności, wykorzystywaniu wolontariatu pracowniczego czy braniu czynnego udziału w konsultacjach prowadzonych przez władze rządowe i samorządowe.

Podjęta została próba rozwiązania problemu, która opiera się na założeniu, że organizacje pożytku publicznego zlokalizowane w województwie podkarpackim powinny poprzez swoje działania wpisywać się w liberalną koncepcję społeczeństwa obywatelskiego. Pozwoliłoby to nie tylko na zaktywizowanie sektora, co przyczyniłoby się także do uaktywnienia mieszkańców województwa podkarpackiego. Mogłoby to stanowić podstawę do tworzenia się silnego społeczeństwa obywatelskiego, które nie byłoby tylko biernym obserwatorem zdarzeń politycznych i społecznych, lecz aktywnym aktorem życia publicznego.

Słowa kluczowe: organizacje pozarządowe, współpraca międzysektorowa, społeczeństwo, administracja publiczna, dywersyfikacja źródeł dochodu.

¹ Mgr Krzysztof Jamroży, Instytut Nauk Socjologicznych, Kolegium Nauk Społecznych, Uniwersytet Rzeszowski, al. Rejtana 16c, 35-001 Rzeszów, e-mail: krzysztofjamrozur@gmail.com, nr ORCID: 0000-0002-0926-3056.

Wstęp

Społeczeństwo obywatelskie w socjologii uznawane jest za pojęcie trudne do jednoznacznego zdefiniowania. Jak pisze Rafał Więckiewicz, dzięki temu staje się hasłem bardzo atrakcyjnym i wykorzystywanym przez różnorodne grupy i środowiska (Więckiewicz 2018: 14). Pojęcie to spotykane jest zatem nie tylko w dyskursie naukowym, lecz także politycznym czy medialnym.

Wioletta Szymczak proponuje, by termin „społeczeństwo obywatelskie” rozumieć jako „wyodrębniony od państwa, gospodarki i życia prywatnego obszar, w którym obywatele dobrowolnie i w sposób autonomiczny tworzą stowarzyszenia, fundacje, ruchy, zrzeszenia, zorientowane na wyrażanie, obronę lub też realizację ich potrzeb i aspiracji” (Szymczak 2007: 28–29). W artykule przyjęto wąskie rozumienie terminu „społeczeństwo obywatelskie”, co oznacza, że sprowadzono je do ogółu niezawisłych od państwa instytucji, związków i organizacji. Ich cechą charakterystyczną jest to, że są one tworzone bezpośrednio przez obywateli oraz często powstają z powodu przejęcia przez jednostki od państwa pewnej części uprawnień (Kromolicka 2013: 45).

W społeczeństwie obywatelskim można wyróżnić wiele form aktywności obywateli. Należą do nich konsultacje społeczne inicjowane najczęściej przez władze publiczne, inicjatywę lokalną czy działalność organizacji pozarządowych (Barański 2017: 284–286). Obecnie najważniejszą, jak się zdaje, formą aktywności jednostek (zarówno na poziomie lokalnym, regionalnym, jak i krajowym) jest zaangażowanie w działalność organizacji trzeciego sektora (zwanych też pozarządowymi, podmiotami non-profit lub Non Governmental Organizations – NGO’s). Przejawiać się ona może w członkostwie w strukturze instytucji (np. w stowarzyszeniu), ufundowaniu takiego podmiotu (w przypadku typu prawnego, jakim jest fundacja) lub wolontariacie. Bywają także sytuacje, w których beneficjent danej organizacji pozarządowej aktywnie włącza się w jej działania.

Szczególnym rodzajem podmiotów non-profit w Polsce są organizacje pożytku publicznego. Jest to specjalny status nadawany na wniosek samego NGO, który umożliwia korzystanie z szeregu przywilejów, jak i nakłada specyficzne obowiązki. Sam fakt stworzenia oddzielnej ustawy dla tego rodzaju podmiotów (tj. *Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie*) wskazuje, iż działalność taka w Polsce ma kluczowe znaczenie dla sektora zarówno publicznego, prywatnego, jak i pozarządowego.

Status organizacji pożytku publicznego

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie uznawana jest za jeden z najważniejszych aktów prawnych dotyczących działalności organizacji trzeciego sektora. Reguluje ona nie tylko kwestie wolontariatu, lecz także wprowadza status pożytku publicznego, który może otrzymać NGO lub inny podmiot (np. klub sportowy, organizacja kościelna) posiadający osobowość prawną, spełniający określone kryteria w ustawie, jeśli wystąpi w tej sprawie z odpowiednim wnioskiem do Krajowego Rejestru Sądowego (Zob. DzU 2003: 96/873).

Działalnością pożytku publicznego określa się działalność użyteczną społecznie, realizowaną przez organizacje pozarządowe oraz inne podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie w sferze zadań publicznych określonych w niniejszej ustawie w art. 4 (Kurlito 2008b: 46). Katalog ten obejmuje realizację zadań z zakresu:

- 1) pomocy społecznej, ze szczególnym uwzględnieniem osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania ich życiowych szans;
- 2) zorganizowania opieki byłym zawodowym żołnierzom, którzy otrzymali uprawnienia do wojskowej emerytury lub inwalidzkiej renty wojskowej;
- 3) działalności charytatywnej;
- 4) pielęgnowania polskości, podtrzymywania narodowej tradycji, rozwijania świadomości obywatelskiej, kulturowej oraz narodowej;
- 5) podejmowanych działań na rzecz mniejszości narodowych;
- 6) promocji i ochrony zdrowia;
- 7) pomocy osobom niepełnosprawnym;
- 8) aktywizacji zawodowej oraz promocji zatrudnienia wobec osób bezrobotnych i zagrożonych utratą pracy;
- 9) upowszechniania oraz ochrony praw kobiet, a także działań na rzecz zrównania praw mężczyzn i kobiet;
- 10) działalności wspierającej rozwój gospodarczy (w tym również przedsiębiorczość);
- 11) rozwoju społeczności lokalnych oraz wspólnot;
- 12) nauki, oświaty, edukacji i wychowania;
- 13) ochrony dóbr kultury, tradycji, kultury i sztuki;
- 14) krajoznawstwa i wypoczynku dzieci oraz młodzieży;
- 15) promowania i upowszechniania kultury fizycznej oraz sportu;
- 16) ekologii, ochrony zwierząt i dziedzictwa przyrodniczego;

- 17) bezpieczeństwa i porządku publicznego, a także przeciwdziałania szeroko rozumianym patologiom społecznym;
- 18) upowszechniania wiedzy i zwiększania umiejętności na rzecz obronności państwa;
- 19) ochrony wolności, praw człowieka i swobód obywatelskich oraz podejmowania wszelkich działań z zakresu rozwoju demokracji;
- 20) ochrony obywateli i ratownictwa;
- 21) wsparcia dla ofiar klęsk żywiołowych, katastrof, konfliktów zbrojnych oraz wojen w kraju i za granicą;
- 22) upowszechniania oraz ochrony praw konsumentów;
- 23) działań podejmowanych na rzecz integracji europejskiej oraz sieci kontaktów i kooperacji pomiędzy społeczeństwami;
- 24) promocji i organizacji wolontariatu;
- 25) działalności mającej na celu udzielanie wsparcia technicznego, informacyjnego, szkoleniowego lub finansowego dla organizacji pozarządowych i podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (w zakresie określonym w pkt 1–23) (Kurleto 2008a: 61–62).

Wymieniona lista sfer pożytku publicznego nie jest pozycją zamkniętą i dopuszcza się możliwość jej dalszego rozszerzania przez Radę Ministrów w ramach właściwych rozporządzeń.

Warunkiem otrzymania przez podmiot non-profit statusu organizacji pożytku publicznego jest spełnienie następujących wymogów:

- 1) wykonywanie działalności statutowej na rzecz całej społeczności lub wyodrębnionej grupy podmiotów (kryterium w tym przypadku jest szczególnie trudna sytuacja materialna lub życiowa jednostek w porównaniu z pozostałą częścią społeczeństwa);
- 2) realizowana przez podmiot działalność, którą określa ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, jest wyłączną działalnością statutową NGO's oraz związana jest z wypełnianiem zadań publicznych na rzecz całej społeczności lub grupy podmiotów;
- 3) wyjątek od powyższego zapisu stanowi zakres funkcjonowania stowarzyszeń (jako formy prawnej podmiotów non-profit) i stowarzyszeń kultury fizycznej, które zadania te mogą realizować poprzez prowadzenie działalności na rzecz swoich członków;
- 4) nieprowadzenie działalności gospodarczej lub jej wykonywanie jedynie w zakresie realizacji celów założonych w statucie podmiotu;
- 5) przeznaczanie przez NGO wszystkich swoich przychodów na działalność, o której była mowa w pkt 1 oraz 2;
- 6) podmiot non-profit musi posiadać kolegialny organ nadzoru bądź kontroli, który jest niezależny i niepodległy w zakresie wewnętrznej kontroli od organu zarządzającego;

- 7) statut lub inne dokumenty wewnętrzne NGO muszą zakazywać:
  - a) gwarantowania zobowiązań majątkiem podmiotu non-profit lub udzielania pożyczek członkom, przedstawicielom organów, pracownikom, a także ich rodzinom/przyjaciółom;
  - b) przekazywania swojego majątku na rzecz ich pracowników, członków, członków organów bądź ich osób bliskich/przyjaciół według innych reguł niż dla osób trzecich, zwłaszcza gdy przekazanie ma charakter bezpłatny lub preferencyjny;
  - c) użytkowania majątku podmiotu na rzecz członków, przedstawicieli organów, pracowników lub rodziny/przyjaciół w ramach innych reguł niż w odniesieniu do osób trzecich, chyba że wykorzystanie zasobów wynika z celu statutowego organizacji pozarządowej;
  - d) zakupu usług lub towarów na szczególnych zasadach od podmiotów, których uczestnikami są członkowie podmiotu non-profit, członkowie jego organów, pracownicy lub ich osoby bliskie;
- 8) podmiot non-profit musi funkcjonować w sferze działalności pożytku publicznego nieprzerwanie przez okres minimum 2 lat (Kurlęto 2008b: 47–48).

Sposoby pozyskiwania środków finansowych przez polskie organizacje pozarządowe

Podmioty non-profit (w tym również organizacje pożytku publicznego) stosują dywersyfikację źródeł dochodów, czyli korzystają z różnych możliwości pozyskiwania np. pieniędzy na swoją działalność.

Analizując wyniki badań GUS z 2008 r., należy stwierdzić, że najczęstszym źródłem przychodu polskich opp były dotacje rządowe i samorządowe, 1% podatku dochodowego, darowizny od osób fizycznych i prawnych oraz składki członkowskie (dane zaprezentowane w tabeli 1) (Wilk 2010: 111–112).

Jak można zauważyć, w 2008 r. organizacje pożytku publicznego w Polsce pozyskiwały swoje źródła przychodu zazwyczaj w sposób bierny, czyli gromadziły zasoby na swoją działalność od instytucji lub osób trzecich. Jedyne wyjątek stanowią tutaj składki członkowskie, których wykorzystanie deklarowało 59% respondentów.

Organizacje pożytku publicznego częściej niż NGO's bez tego statusu pozyskiwały zróżnicowane źródła przychodu. Ponadto zdecydowanie częściej niż inne podmioty non-profit korzystały z dotacji rządowych i samorządowych oraz z dostępu do prywatnych darczyńców, co może sugere-

rować, że opp były organizacjami posiadającymi większe sieci kontaktów lub wyższe zaufanie społeczne (por. Dudkiewicz, Makowski 2011: 8).

Tabela 1. Wybrane źródła przychodu organizacji pożytku publicznego i NGO's nieposiadających takiego statusu w 2008 r.

Table 1. Selected sources of income for public benefit organizations and NGO's without such status in 2008

Rodzaj źródła przychodu	Odsetek organizacji pożytku publicznego korzystających z danego źródła przychodu	NGO's niebędące opp, które korzystają z danego źródła przychodu
Dotacje rządowe i samorządowe	86%	45%
Przychody z przekazania 1% podatku	75%	-
Darowizny od osób fizycznych i prawnych	63%	30%
Składki członkowskie	59%	50%
Odpłatna działalność statutowa	24%	16%
Odsetki i dywidendy	17%	-
Działalność gospodarcza	10%	7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Wilk 2010: 111–112.

Z kolei według analiz Stowarzyszenia Klon/Jawor (badanie to, jak i kolejne przywoływane oraz realizowane przez ten podmiot nie uwzględniało podziału na opp) w 2011 r. najważniejszym źródłem przychodu polskich organizacji pozarządowych były składki członkowskie (61%), źródła samorządowe (49%), darowizny od instytucji i firm (30%), darowizny od osób prywatnych (28%), odsetki bankowe oraz zyski z kapitału żelaznego, udziały, akcje (17%), przychody z 1% podatku od osób fizycznych (17%), źródła rządowe (12%), odpłatna działalność statutowa (9%), działalność gospodarcza (9%), przychody ze zbiorok publicznych (7%) i inne źródła nieprzywoływane w tym artykule (Przewłocka, Adamiak, Herbst 2012: 105–106).

Porównując wyniki badań z 2008 i 2011 r., można zauważyć, że zwiększyła się liczba NGO's deklarujących korzystanie ze składek członkowskich oraz prowadzących działalność gospodarczą. Ponadto wzrosła rola odsetek bankowych oraz zysków z kapitału żelaznego, udziałów i akcji, które w 2008 r. deklarowało poniżej 5% organizacji pożytku publicznego i pozostałych NGO's. Może to sugerować niewielką zmianę w dywersyfikacji źródeł przychodów polskich NGO's i próbę aktywnego zdobywania środków na swoją działalność. Zmniejszyła się natomiast znacząco liczba podmiotów non-profit deklarujących prowa-

dzenie odpłatnej działalności statutowej. Pozostałe dane ze względu na łączenie ich w pewne kategorie, np. źródła rządowe i samorządowe w przypadku GUS-u i rozdzielanie ich w badaniach Stowarzyszenia Klon/Jawor, uniemożliwiają ich porównanie.

Wspomniane stowarzyszenie przeprowadziło również badania trzeciego sektora w roku 2017. Ich wyniki zostały zaprezentowane w tabeli 2.

Tabela 2. Wybrane źródła przychodu polskich NGO's w 2017 r.

Table 2. Selected sources of income of Polish NGO's in 2017

Rodzaj źródła przychodu	Odsetek NGO's korzystających z danego źródła przychodu
Składki członkowskie	63%
Źródła samorządowe	61%
Darowizny od osób prywatnych	50%
Darowizny od instytucji i firm	36%
Przychody z przekazania 1% podatku	25%
Źródła rządowe	20%
Odpłatna działalność statutowa	18%
Odsetki bankowe, zyski z kapitału żelaznego, udziały, akcje	13%
Przychody ze zbiórek publicznych	10%
Działalność gospodarcza	7%

Źródło: Charycka, Gumkowska 2018: 40.

Analizując wyniki badań, można stwierdzić, iż dominującym źródłem przychodu polskich NGO's nadal są składki członkowskie (podobnie jak w roku 2011 r.), których wykorzystywanie zadeklarowało o 2% więcej organizacji pozarządowych niż w roku 2011. Ponadto bardzo znacząco wzrosła rola źródeł samorządowych, darowizn od osób prywatnych, instytucji oraz firm, przychodów z 1% podatku, dotacji rządowych, odpłatnej działalności statutowej. Nieznacznie zwiększyła się także liczba podmiotów, które deklarowały uzyskiwanie dochodów ze zbiórek publicznych. Od roku 2011 zmniejszyła się liczba NGO's korzystających z odsetek bankowych, zysków z kapitału żelaznego, udziałów i akcji oraz działalności gospodarczej (Charycka, Gumkowska 2018: 40). Można więc zaobserwować powrót do trendu w postaci biernego pozyskiwania środków finansowych na działalność statutową, który nieznacznie został przełamany jedynie w roku 2011.

Współpraca organizacji pozarządowych z I oraz II sektorem

Według badań GUS z 2008 r. 81% organizacji pozarządowych bez statusu opp podejmowało współpracę z administracją publiczną, z czego

51% NGO's deklarowało, że ta współpraca ma charakter stały. Wspomniany model kooperacji wskazało także 82% organizacji pożytku publicznego. W niewiele większym stopniu niż pozostałe NGO's podejmowały one z podmiotami I sektora współpracę o względnie stałym charakterze (53%) (Goś-Wójcicka, Knapp 2010: 143–144).

W 2011 r. według Stowarzyszenia Klon/Jawor 85% NGO's podjęło się działań kooperacyjnych z lokalnym samorządem (Przewłocka, Adamiak, Herbst 2012: 136), a w 2017 – 84% (Charycka, Gumkowska 2018: 57). Przywołane centrum badawcze w swoich analizach nie tworzy jednak jednej kategorii, jaką są instytucje rządowe, dlatego też trudno jest podawać statystyki, które można by próbować porównać.

W tabeli 3 zaprezentowane zostały najważniejsze formy współpracy przedstawicieli podmiotów non-profit z instytucjami publicznymi szczebla lokalnego.

Tabela 3. Najczęstsze formy współpracy organizacji pozarządowych z administracją publiczną szczebla lokalnego w latach 2011 i 2017

Table 3. The most common forms of cooperation between NGOs and public administration at the local level in 2011 and 2017

Rodzaj współpracy	% NGO's deklarujących podjęcie danego rodzaju współpracy z I sektorem w roku 2011	% NGO's deklarujących podjęcie danego rodzaju współpracy z II sektorem w roku 2017
Uczestnictwo w oficjalnych spotkaniach	60%	53%
Bieżąca wymiana informacji	60%	36%
Wspólne projekty, działania	53%	36%
Dotacje	46%	54%
Kontakty nieformalne	46%	24%
Użyczenie sprzętu, lokalu	36%	19%
Występowanie do urzędu z propozycjami uchwał, zmian lub działań	36%	16%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Przewłocka, Adamiak, Herbst 2012: 162 oraz Charycka, Gumkowska 2018: 59.

Analizując tabelę 3, można zauważyć spadek prawie wszystkich form współpracy podejmowanych przez organizacje pozarządowe z przedstawicielami I sektora. Jedyny wzrost odnotowany został w udzielaniu dotacji dla podmiotów non-profit. Dane te wskazują, że wzrasta bierność NGO's. Przejawia się to w zmniejszeniu aktywności w oficjalnych i nieoficjalnych spotkaniach, bieżącej wymianie informacji oraz realizacji wspólnych działań

i projektów. Połączony z tym zjawiskiem wzrost liczby organizacji pozarządowych korzystających z dotacji może świadczyć o pogłębianiu się grantoty, czyli procesu uzależniania się NGO's od środków publicznych. Wnioski te zdają się potwierdzać badania R. Wilka (Wilk 2010: 113).

Dla NGO's ważnym partnerem są również przedstawiciele II sektora. Współpracę z przedsiębiorcami deklarowało w 2011 r. 62% podmiotów non-profit (Przewłocka, Adamiak, Herbst 2012: 137), natomiast w roku 2017 – 67% (Charycka, Gumkowska: 2018: 57). Widoczny jest więc wzrost liczby organizacji pozarządowych wchodzących w relacje ze sferą biznesu.

Stowarzyszenie Klon/Jawor dokonało także analizy głównych form współpracy NGO's z II sektorem w 2011 r. oraz 2017 r. Dane te prezentuje tabela 4.

Tabela 4. Formy współpracy podmiotów III sektora z przedsiębiorstwami prywatnymi w latach 2011 i 2017

Table 4. Forms of cooperation of third sector with business sector in 2011 and 2017

Rodzaj współpracy	% NGO's deklarujących podjęcie danego rodzaju współpracy z II sektorem w roku 2011	% NGO's deklarujących podjęcie danego rodzaju współpracy z II sektorem w roku 2017
Wsparcie finansowe	34%	35%
Wsparcie rzeczowe	23%	21%
Wykonanie nieodpłatnych usług	14%	-
Wspólna realizacja projektów	10%	12%
Obniżenie ceny za wykonane usługi	9%	-
Wsparcie merytoryczne	8%	9%
Wolontariat pracowniczy	6%	6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Przewłocka, Adamiak, Herbst 2012: 146 oraz Charycka, Gumkowska 2018: 61.

Formy współpracy II sektora z NGO's nie zmieniają się znacząco w okresie od 2011 do 2017 r. Odnotowano jedynie niewielki wzrost w zakresie korzystania ze wsparcia finansowego, wspólnej realizacji projektów oraz udzielania pomocy merytorycznej. Niewielki spadek zarejestrowano tylko w zakresie wsparcia rzeczowego. Wolontariat pracowniczy utrzymuje się na stałym, niskim poziomie 6%. Nie sposób porównać kwestii wykonywania nieodpłatnych usług i świadczenia ich w preferencyjnych cenach, gdyż od 2018 r. Stowarzyszenie Klon/Jawor traktuje te zmienne łącznie.

Jak można zaobserwować, współpraca z prywatnymi przedsiębiorstwami opiera się głównie na pozyskiwaniu od nich wsparcia finansowe-

go, rzeczowego i nieodpłatnych usług, co wskazuje na finansowe formy podejmowania współpracy. Aktywne działania II i III sektora (np. w formie realizacji wspólnego projektu) w polskiej praktyce są odnotowywane w niewielkiej liczbie przypadków.

Dobór próby, metoda i technika badawcza zastosowana w badaniach

W badaniach funkcjonowania organizacji pożytku publicznego w województwie podkarpackim wykorzystana została technika CATI (ang. Computer-Assisted Telephone Interviewing, czyli technika badawcza znana pod polską nazwą jako wspomagany komputerowo wywiad telefoniczny), która wpisuje się w zakres metod ilościowych.

CATI należy do technik badawczych, które wykorzystują oprogramowanie komputerowe pozwalające na wprowadzenie do systemu informatycznego opracowanej ankiety i uzupełnianie jej przez poszczególnych ankierów w ramach kontaktu telefonicznego z określonym respondentem. Numer telefonu osób wyznaczonych do badań zostaje wcześniej wprowadzony do bazy danych. Dzięki obecności elektronicznego narzędzia ankierzy realizują scenariusz wyświetlający się na monitorze komputera podczas przeprowadzania badania oraz mają dostęp do elektronicznego skryptu, na którym w trakcie rozmowy telefonicznej niosą odpowiedzi respondentów (Jabłoński 2016: 51–52).

Podczas realizowania badań z zastosowaniem techniki CATI eliminuje się proces ręcznego tworzenia bazy danych oraz przenoszenia odpowiedzi respondentów z klasycznego, papierowego kwestionariusza np. do macierzy zawartej w programie SPSS. Dane takie przy zastosowaniu omawianej techniki w prosty sposób można eksportować.

Populację badawczą stanowią organizacje pożytku publicznego posiadające swoje siedziby w województwie podkarpackim – łącznie 574 podmioty (dane pochodzące z Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego za rok 2018). W ramach założeń badawczych, przy tak niewielkiej liczbie populacji, badaniami postanowiono objąć wszystkie opp. W sumie udało się zrealizować 368 ankiet. Wspomniana próba badawcza (N=368) jest reprezentatywna w stosunku do wspomnianej populacji organizacji pożytku publicznego.

Wspomagane komputerowo wywiady telefoniczne zostały przeprowadzone w okresie od maja do czerwca 2019 r. z liderami bądź osobami realnie zarządzającymi badanymi opp (np. z członkami stowarzyszenia, pracownikami NGO's). Za ich zastosowaniem przemawiała względna

łatwość nawiązania bezpośredniego kontaktu z respondentami (liderzy i zarządzający opp są często nieobecni w siedzibach swoich organizacji z racji pełnionych obowiązków, dlatego też łatwiej przeprowadzić z nimi ankietę telefoniczną) oraz szybkość realizacji badań.

Wyniki badań własnych

Opisując organizacje pożytku publicznego w województwie podkarpackim, autor zogniskował swoją uwagę na sposobach pozyskiwania przez nie funduszy na swoją działalność oraz zagadnieniu współpracy międzysektorowej. Wyniki badań pozyskane poprzez zastosowanie techniki CATI zostały zaprezentowane w dwóch podrozdziałach.

Sposoby pozyskiwania środków finansowych na swoją działalność przez opp z województwa podkarpackiego

Analiza wyników badań własnych w kontekście źródeł przychodów organizacji pożytku publicznego zlokalizowanych w województwie podkarpackim wskazuje, że najczęstszym wykorzystywanym sposobem pozyskiwania środków na swoją działalność jest przychód z przekazania 1% podatku od osób fizycznych (90,2%). Ponadto istotnym źródłem dochodu omawianych podmiotów non-profit są składki członkowskie, darowizny od osób prywatnych, instytucji oraz prywatnych przedsiębiorstw i finansowanie przez władze samorządowe. Taki rozkład źródeł finansowania wskazuje na raczej bierne sposoby gromadzenia środków oraz zasobów niż aktywne ich pozyskiwanie. W ramach aktywnych działań można wskazać jedynie korzystanie ze składek członkowskich, które były pobierane w stowarzyszeniach ulokowanych w województwie podkarpackim. Omawiane kwestie prezentuje tabela 5.

Porównując uzyskane wyniki badań z analizami prowadzonymi przez GUS w 2008 oraz Stowarzyszenie Klon/Jawor w latach 2011 i 2017, można zauważyć, że nadal kluczowe znaczenie w źródłach pozyskiwanych przychodów przez organizacje pożytku publicznego ma opcja 1% podatku dochodowego. Widoczny jest tu o wiele wyższy wskaźnik wykorzystania tego sposobu pozyskiwania funduszy przez podkarpackie podmioty non-profit posiadające specjalny status (wartość 75% dla polskich opp w 2008 r. i 90,2% dla opp z województwa podkarpackiego w roku 2019) (por. Wilk 2010: 111). Ten stan rzeczy można tłumaczyć większą świadomością polskiego społeczeństwa na temat możliwości

przekazania 1% podatku na wybraną organizację pożytku publicznego oraz lepiej prowadzonymi działaniami promocyjnymi przez podkarpackie NGO's posiadające status organizacji pożytku publicznego.

Tabela 5. Wybrane źródła przychodu podkarpackich organizacji pożytku publicznego

Table 5. Selected sources of income for Podkarpackie public benefit organizations

Rodzaj źródła przychodu	Odsetek badanych opp korzystających z danego źródła przychodu
Przychody z przekazania 1% podatku	90,2%
Składki członkowskie	67,9%
Darowizny od osób prywatnych	64,1%
Darowizny od instytucji i prywatnych przedsiębiorstw	48,6%
Finansowanie przez władze samorządowe	46,5%
Przychody ze zbiórek publicznych	14,7%
Finansowanie przez władze rządowe	13,3%
Odpłatna działalność statutowa	12,5%
Odsetki bankowe, zyski z kapitału żelaznego, udziały, akcje	6,5%
Działalność gospodarcza	4,9%

Źródło: opracowanie własne.

W latach 2008–2017 r. można zaobserwować stały wzrost liczby podmiotów non-profit, które korzystały ze składek członkowskich. Dużą rolę odgrywają one także dla opp z województwa podkarpackiego. Korzystanie z nich zadeklarowało 67,9% badanych podmiotów, co jest zbliżone do wyniku badań ogólnopolskich Stowarzyszenia Klon/Jawor z 2017 r. (63%) (por. Charycka, Gumkowska 2018: 40).

W latach 2011–2017 r. prawie dwukrotnie wzrosła liczba darowizn od osób prywatnych na rzecz NGO's, osiągnęła bowiem wartość 50% w 2017 r. W przypadku badań przeprowadzonych w roku 2019 w województwie podkarpackim należy stwierdzić, że darowizny te stanowiły źródło dochodu dla 61,1% organizacji pożytku publicznego. Może to świadczyć o tym, że opp mają większe zaufanie społeczne obywateli, skoro ci chętniej przekazują im swoje zasoby finansowe i materialne. Podobną eksplanację można zastosować w przypadku darowizn od instytucji i firm prywatnych oraz zbiórek publicznych, gdyż wyniki badań własnych oraz Stowarzyszenia Klon/Jawor wskazują na zbliżone trendy (por. Przewłocka, Adamiak, Herbst 2012: 105–106; Charycka, Gumkowska 2018: 40).

O wiele niższe wskaźniki organizacje pożytku publicznego z województwa podkarpackiego uzyskują także w kategorii pozyskiwania fundu-

szy od władz samorządowych. W latach 2011–2017 według badań Stowarzyszenia Klon/Jawor wzrosła liczba NGO's korzystających z tej formy wsparcia. W 2011 r. korzystało z niej 49% podmiotów non-profit, a w 2017 r. – 61%. W 2019 r. w województwie podkarpackim takie źródło pozyskiwania środków na działalność wskazało jedynie 46,5% organizacji. Jest to wynik zdecydowanie niższy niż średnia krajowa dla NGO's. Podobna sytuacja dotyczy pozyskiwania źródeł przychodu od władz rządowych. Pomimo wzrastającego trendu od roku 2011 r. do 2017 (z 12% do 20% dla polskich NGO's) (por. Przewłocka, Adamiak, Herbst 2012: 105–106; Charycka, Gumkowska 2018: 40) podkarpackie organizacje pożytku publicznego wykazują korzystanie z tej formy wsparcia jedynie w 13,3% przypadków. Takie rezultaty można tłumaczyć faworyzowaniem przez podmioty administracji samorządowej i rządowej pewnych wybranych NGO's, złą komunikacją (np. nieinformowaniem o planowanych spotkaniach, naradach) czy niskim poziomem zaufania pomiędzy partnerami, co może przejawiać się choćby w małym zaangażowaniu opp w zabieganie o to źródło przychodu (Dudkiewicz, Makowski 2011: 8).

Badania prowadzone przez autora, GUS oraz Stowarzyszenie Klon/Jawor wskazują, że podkarpackie organizacje pożytku publicznego o wiele rzadziej wykorzystują możliwość prowadzenia odpłatnej działalności statutowej. Analizując wyniki badań dla opp z 2008 r., można zauważyć, iż z tego źródła korzystało 24% polskich organizacji pożytku publicznego (por. Przewłocka, Adamiak, Herbst 2012: 105–106). Zmienny trend (choć w ostatnich latach rosnący) można zauważyć wśród polskich podmiotów non-profit nieposiadających specjalnego statusu (w 2017 r. omawiane źródło dochodu deklarowało 18% NGO's) (Charycka, Gumkowska 2018: 40). W badaniach autorskich korzystanie z tego sposobu pozyskiwania przychodów zadeklarowało 12,5% opp. Jest to zdecydowanie niższy odsetek niż w przypadku polskich organizacji pożytku publicznego oraz pozostałych podmiotów trzeciego sektora.

Podobny trend utrzymuje się także w wykorzystywaniu jako źródła dochodu odsetek bankowych oraz dywidend. W ostatnich kilku latach (od 2011 do 2017) widoczny jest spadek liczby podmiotów non-profit korzystających z tego sposobu wspierania budżetu (13%) (por. Charycka, Gumkowska 2018: 40). Pomimo tego rezultat 6,5% dla podkarpackich organizacji pożytku publicznego jest niepokojąco niski, gdyż prawie dwukrotnie mniejszy niż średnia krajowa dla NGO's i 4-krotnie niższy od wartości osiągniętej przez polskie opp w roku 2008 (por. Wilk 2010: 111).

Organizacje pożytku publicznego z województwa podkarpackiego osiągają także niższe wskaźniki dla pozyskiwania dochodu z działalności gospodarczej. Deklaruje ją 4,9% badanych podmiotów non-profit. Porównu-

jąc te wyniki z analizami GUS z 2008 r. i Stowarzyszenia Klon/Jawor z 2011 r. oraz 2017 r., można zauważyć, że osiągnięta wartość dla polskich NGO's jest zdecydowanie wyższa od przywołanych wartości dla województwa podkarpackiego – o 5,1% dla opp w 2008 r. (por. Przewłocka, Adamiak, Herbst 2012: 105–106) i 4,9% oraz 2,9% w latach 2011–2017 dla pozostałych NGO's (por. Charycka, Gumkowska 2018: 40).

Wnioski, jakie płyną z uzyskanych wyników badań, sugerują, że podkarpackie organizacje pożytku publicznego swoje źródła przychodu pozyskują najczęściej w sposób bierny, tzn. nie podejmują indywidualnych inicjatyw, by własnymi siłami osiągnąć przychody. Najczęściej wykorzystują do tego celu prywatne osoby fizyczne lub prawne oraz składki własnych członków (jest to forma aktywna, z której w największej formie korzystają podkarpackie opp).

Współpraca organizacji pożytku publicznego z województwa podkarpackiego z wybranymi kluczowymi partnerami

W przeprowadzonych badaniach uwzględniono także zagadnienie podejmowania współpracy z kluczowymi dla organizacji trzeciego sektora partnerami. Przedstawiciele organizacji pożytku publicznego z województwa podkarpackiego najczęściej podejmowali współpracę z administracją rządową i samorządową. Taką formę kooperacji zadeklarowało 82,3% badanych podmiotów non-profit. Najczęstsze formy współpracy I sektora z organizacjami pożytku publicznego z województwa podkarpackiego zostały zaprezentowane w tabeli 6.

Tabela 6. Najczęstsze formy współpracy administracji publicznej z podkarpackimi opp

Table 6. The most common forms of cooperation between public administration and Podkarpackie public benefit organizations

Formy współpracy	% badanych opp deklarujących podjęcie danego rodzaju współpracy z I sektorem
Udział w otwartych konkursach ofert	56,3%
Dotacje (np. w postaci tzw. małych grantów)	51,6%
Udział w spotkaniach formalnych, konsultacjach np. aktów prawnych	34,8 %
Uczestnictwo w spotkaniach nieformalnych	27,7%
Wykonywanie zadań zleconych	24,7%
Zgłaszanie konieczności wprowadzania zmian, wdrażania nowych rozwiązań	15,2%

Źródło: opracowanie własne.

Jak można zauważyć, opp z województwa podkarpackiego nieznacznie rzadziej korzystają z dotacji od władz publicznych niż NGO's bez tego statusu (o 3,6%). Niejednokrotnie podejmują się aktywnych form współpracy z I sektorem poprzez udział w otwartych konkursach ofert. Jednakże prawie z dwukrotnie mniejszą częstotliwością biorą udział w spotkaniach formalnych, choć częściej niż NGO's utrzymują z władzami kontakty nieformalne (o 3,7%). Na zbliżonym poziomie utrzymuje się zgłaszanie konieczności wprowadzania zmian czy wdrażania nowych rozwiązań (różnica wynosi 0,8%) (por. Charycka, Gumkowska 2018: 59).

Analizując otrzymane wyniki, można wyciągnąć wniosek, że podkarpackie organizacje pożytku publicznego nastawione są na działania rynkowe, czyli na wykonywanie określonych zadań, za które otrzymują środki finansowe. Konsultacje aktów prawnych czy udział w spotkaniach formalnych są deklarowane zdecydowanie rzadziej w stosunku choćby do NGO's nieposiadających tego statusu. Może to potwierdzać tezę o występowaniu w znacznej skali zjawiska grantozy wśród podkarpackich opp.

Współpracę z prywatnymi przedsiębiorstwami wskazało 73,9% respondentów. Jest to odsetek zdecydowanie wyższy niż w przypadku wyników badań prowadzonych przez Stowarzyszenie Klon/Jawor (w roku 2017 taką współpracę deklarowało 67% NGO's nieposiadających statusu opp) (por. Charycka, Gumkowska 2018: 61). Prawie 7 pkt proc. różnicy można tłumaczyć tym, że opp są partnerem darzonym większym zaufaniem niż podmioty non-profit bez tego statusu. Organizacje pożytku publicznego są najczęściej lepiej rozpoznawalnymi organizacjami, istnieje także możliwość zapoznania się z ich raportami merytorycznymi oraz finansowymi, co pozwala na weryfikację przez pracodawcę danej organizacji pożytku publicznego.

Najczęstsze formy współpracy opp z województwa podkarpackiego z biznesem prezentuje tabela 7.

Zarówno dla badanych organizacji pożytku publicznego, jak i polskich podmiotów non-profit nieposiadających tego statusu (według danych z 2017 r.) najważniejszą formą współpracy jest pozyskiwanie wsparcia finansowego i rzeczowego. Jednakże analizowane organizacje pożytku publicznego częściej korzystają z możliwości wykonania dla nich bezpłatnych usług (różnica 19,4%) oraz wykonania usług po preferencyjnej cenie (więcej o 12,2% podmiotów) (por. Charycka, Gumkowska 2018: 61).

Tabela 7. Najczęstsze formy współpracy podkarpackich opp z prywatnymi przedsiębiorstwami

Table 7. The most common forms of cooperation between Podkarpackie public benefit organizations with business sector

Formy współpracy	% badanych opp deklarujących podjęcie danego rodzaju współpracy z II sektorem
Otrzymanie wsparcia finansowego lub rzeczowego	64,7%
Wykonanie bezpłatnych usług dla organizacji	33,4%
Wykonanie usług po preferencyjnej cenie	21,2%
Wspólna realizacja projektów	14,1%
Wsparcie merytoryczne	6,8%
Wolontariat pracowniczy	5,7%

Źródło: opracowanie własne.

Podkarpackie opp rzadziej niż NGO's bez tego statusu (dane za 2017 r.) korzystają z możliwości realizacji wspólnych projektów (różnica 4,1%) i wsparcia merytorycznego np. w postaci wiedzy oraz umiejętności, którymi mogłoby się podzielić przedsiębiorstwo (mniej o 1,2% podmiotów) (por. Charycka, Gumkowska 2018: 61).

Rozpatrując wolontariat pracowniczy, należy zauważyć, że utrzymuje się on na podobnym poziomie jak w przypadku badań ogólnopolskich Stowarzyszenia Klon/Jawor (występuje niewielka różnica na poziomie 0,3%). Świadczy to o niskiej popularności tego rodzaju wsparcia nie tylko w województwie podkarpackim, lecz także w Polsce (por. Charycka, Gumkowska 2018: 61).

Podsumowując formy współdziałania badanych opp z prywatnymi przedsiębiorstwami, należy rzec, iż są one związane raczej z pozyskiwaniem pewnych dóbr i świadczeń niż z aktywną współpracą w postaci tworzenia oraz realizowania wspólnych projektów, wymianą wiedzy, doświadczenia czy wykorzystywaniem kapitału ludzkiego i społecznego polskich przedsiębiorstw.

Zakończenie

Z przeprowadzonych badań wyłania się raczej zachowawczy obraz podkarpackich organizacji pożytku publicznego. Uwzględniając analizowane aspekty ich funkcjonowania, można wyciągnąć wniosek, iż podmioty te są zarządzane przez swoich liderów, członków oraz pracowników bardzo często w sposób bierny, jeśli rozpatrywać aspekt

podejmowania efektywnej współpracy międzysektorowej oraz aktywnego pozyskiwania środków na swoją działalność.

Niewielki odsetek podkarpackich organizacji pożytku publicznego podejmuje indywidualne inicjatywy, by własnymi siłami osiągnąć przychody. Wysoki jest za to współczynnik środków finansowych pozyskiwanych od indywidualnych darczyńców, firm oraz instytucji. Ta dywersyfikacja źródeł wskazuje na zogniskowanie działań zmierzających do pozyskiwaniu funduszy na zewnątrz organizacji. Trudno krytykować samo wykorzystanie tych źródeł, niepokojąca jest natomiast ich dominacja nad własnymi sposobami pozyskiwania funduszy (np. w formie odpłatnej działalności statutowej, tworzenia wspólnych projektów z I oraz II sektorem czy prowadzenia własnej działalności gospodarczej). Znaczne oparcie źródeł przychodów na odruchu filantropijnym (osób prywatnych, instytucji i przedsiębiorstw) rodzi pewne ryzyko związane np. z załamaniem się rozwoju gospodarki czy obniżeniem realnych dochodów społeczeństwa, co skutkować może mniejszymi datkami ze strony darczyńców oraz osłabieniem, zamrożeniem lub zakończeniem działalności niektórych podmiotów non-profit.

Pozytywnie jednakże można ocenić wykorzystanie zasobów własnych członków stowarzyszeń w postaci składek, jakie przeznaczają oni na rozwijanie potencjału organizacji pozarządowej. Takie działania stanowią przykład aktywnych form pozyskiwania funduszy ze strony samego podmiotu.

Niepokojący obraz zdają się ukazywać relacje opp z województwa podkarpackiego z I oraz II sektorem. Widoczne jest niewielkie zaangażowanie NGO's w rozwijanie sieci współpracy, która miałyby na celu np. zmianę lokalnej polityki społecznej, zdobywanie i poszerzanie wiedzy, realizację wspólnych projektów czy wykorzystywanie wiedzy merytorycznej partnerów. Badane organizacje pożytku publicznego koncentrują swoje starania na udziale w konkursach czy otrzymywaniu dotacji. Sytuacja ta nie będzie szkodliwa do momentu, gdy podmioty non-profit nie uznają wymienionych segmentów za kluczowe (niestety taka sytuacja ma miejsce w województwie podkarpackim, co wskazuje na występowanie zjawiska grantozji).

W kwestii relacji podkarpackich organizacji pożytku publicznego z prywatnymi przedsiębiorstwami należy zauważyć, że koncentrują się one na wykorzystaniu przez opp zasobów finansowych, rzeczowych oraz usług sektora prywatnego. Tworzenie aktywnego społeczeństwa obywatelskiego wymaga jednakże aktywizowania różnorodnych partnerów do działań na rzecz społeczności lokalnej. Takie rezultaty można osiągać poprzez budowanie lokalnych partnerstw, tworzenie wspólnych projek-

tów z biznesem czy rozpowszechnianie idei wolontariatu pracowniczego (Zob. Bąbska, Rymsza 2014: 47–48; 80), który zarówno w skali województwa podkarpackiego (z punktu widzenia opp), jak i całego kraju jest ciągle niedoceniany.

Przedstawiony zarys działalności badanych podmiotów non-profit wskazuje, że w województwie podkarpackim dominuje republikański model społeczeństwa obywatelskiego. Koncepcja ta zakłada, że pożytek dla całości społeczeństwa płynie z funkcjonowania społeczeństwa obywatelskiego jedynie w tych kategoriach życia społecznego, w których państwo posiada mniejsze kompetencje lub nie wykazuje efektywności (Wnuk-Lipiński 2008: 122). W ramach tego modelu można by tłumaczyć tak dużą koncentrację na współpracy finansowej oraz próbę utrzymywania dobrych relacji z administracją samorządową i rządową.

Podkarpackie organizacje pożytku publicznego w celu pełniejszego rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i lokalnych wspólnot powinny jednak zmierzać bardziej w kierunku modelu liberalnego. Postulowane jest w nim ograniczenie roli państwa do minimum, jednakże nie zakłada się całkowitego zniesienia władzy. Społeczeństwo obywatelskie w tej koncepcji ma być uzupełnieniem władzy rządowej, tak samo jak państwo jest uzupełnieniem społeczeństwa cywilnego. W założeniach teoretyków państwo jest więc strażnikiem praw i wolności obywatelskich, a nie bytem decydującym o losie człowieka. Robert Nozick kraje, w których występuje takie podejście, nazywa „państwami minimalnymi” (zob. Nozick 2010: 182). Według koncepcji liberalnej opp dbają o pozyskiwanie środków własnymi metodami, ograniczając w budżetach do minimum wpływy z dotacji państwowych czy od prywatnych darczyńców. Wszelka podejmowana współpraca z I sektorem ma w tym modelu na celu rozwój całego społeczeństwa lub społeczności lokalnej, lecz państwo ma jedynie wspierać podmioty non-profit, a nie kreować wizje, priorytety czy zlecać konkretne zadania NGO’s. Jak się wydaje, wybranie koncepcji liberalnej przez podkarpackie opp dałoby im więcej możliwości rozwoju własnej działalności, perspektywę uzyskania niezależności od sektora publicznego oraz prywatnego, a także szanse na ochronę interesów własnych i lokalnych wspólnot.

Literatura

- Barański M., 2017, *Partycypacyjny model samorządu terytorialnego* [w:] *Między ideą, pasją a działaniem. Księga jubileuszowa dedykowana dr. hab. Marianowi Mitrzędze*, red. P. Grzywna, J. Lustig, N. Stępień-Lampa, B. Zasepa, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice.

- Bąbska B., Rymśa M., 2014, *Organizowanie społeczności lokalnej – metodyka pracy środowiskowej*, Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, Warszawa.
- Charycka B., Gumkowska H., 2018, *Kondycja organizacji pozarządowych*, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa.
- Dudkiewicz M., Makowski G., 2011, *Współpraca między organizacjami pozarządowymi i administracją samorządową. Problemy, wyzwania i rekomendacje*, Biblioteka Pożytku Publicznego, Warszawa.
- Goś-Wójcicka K., Knapp A., 2010, *Stowarzyszenia, organizacje społeczne i fundacje jako emanacja społeczeństwa obywatelskiego* [w:] *Stowarzyszenia, fundacje i społeczne podmioty wyznaniowe w 2008 r.*, red. S. Nałęcz, K. Goś-Wójcicka, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.
- Jabłoński W., 2016, *Wywiad telefoniczny ze wspomaganie komputerowym (CATI). Działania ankierskie w call centers*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- Kromolicka B., 2013, *Kondycja społeczeństwa obywatelskiego* [w:] *Zagrożenia człowieka i idei sprawiedliwości społecznej*, red. T. Pilch, T. Sosnowski, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa.
- Kurleto M.H., 2008a, *Organizacje pozarządowe w działalności pożytku publicznego*, Wydawnictwo Lexis Nexis, Warszawa.
- Kurleto M.H., 2008b, *Organizacje pożytku publicznego. Rozwiązania prawne – funkcjonowanie – rozwój*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Nozick R., 2010, *Anarchia, państwo, utopia*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Przewłocka J., Adamiak P., Herbst J., 2012, *Podstawowe fakty o organizacjach pozarządowych. Raport z badania 2012*, Stowarzyszenie Klon/Jawor, Warszawa.
- Szymczak W., 2007, *Znaczenie wartości w tworzeniu społeczeństwa obywatelskiego* [w:] *Spoleczeństwo obywatelskie. Modele teoretyczne i praktyka społeczna*, red. E. Baławajder, Wydawnictwo KUL, Lublin.
- Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 r., DzU 2003, nr 96, poz. 873.
- Więckiewicz R., 2018, *Czym jest społeczeństwo obywatelskie? Przyczynek do dyskusji* [w:] *Spoleczeństwo obywatelskie w systemie politycznym państwa. Przykład Polski na tle rozwiązań europejskich*, red. M. Szczegielniak, R. Więckiewicz, Wydawnictwo Rambler Press, Warszawa.
- Wilk R., 2010, *Przychody i koszty* [w:] *Stowarzyszenia, fundacje i społeczne podmioty wyznaniowe w 2008 r.*, red. S. Nałęcz, K. Goś-Wójcicka, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.
- Wnuk-Lipiński E., 2008, *Socjologia życia publicznego*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa.

Selected aspects of the workings of public benefit organisations in civil society on the basis of the Subcarpathian Voivodeship

Abstract

The purpose of this article is to present the functioning of Subcarpathian public benefit organizations (pbo) in the field of cross-sectoral cooperation and financing of their activities. This has been done on the basis of CATI research (N = 368), taking into account the narrow understanding of the concept of civil society, which is the background for the activities of the analyzed NGO's.

The main problem of public benefit organizations in the Subcarpathian Voivodeship seems to be the passivity of these entities, which manifests itself in focusing on obtaining finance from public sources and from private donors, and not on the active search for sources of income e.g. by running own business or charging fees for services. Also, the forms of cooperation undertaken by the public benefit organizations with primary and secondary sectors suggest that their leaders focus their attention on receiving money, and not on joint activities for the benefit of the community, the use of employee volunteering or taking an active part in consultations conducted by central and local authorities.

An attempt was made to solve the problem, which is based on the assumption that public benefit organizations located in the Subcarpathian Voivodeship should, through their actions, fit into the liberal concept of civil society. This would not simply enable the sector itself to be activated, which could also contribute to the activation of the inhabitants of the Subcarpathian Voivodeship. This could provide the basis for the creation of a strong civil society, which not only would be a passive observer of political and social events, but also an active stakeholder in public life.

Key words: NGO's, cross-sectoral cooperation, society, public administration, diversification of income sources